

Předkládaná diplomová práce Bc. Venduly Gotvaldové „Diferenciace plodnosti: města a jejich zázemí“ je tvořena 139 stranami, z čehož posledních 35 stran zaujímají přílohy. Textová část práce je rozdělena do čtyř kapitol, které jsou doplněny o úvod a závěr.

Autorka práce si kladla za cíl odpovědět především na otázku, kterou si vytyčila v úvodu práce, zda existuje významná diference plodnosti v České republice z hlediska města a venkovských lokalit, a pokud ano, tak co má na tuto diferenciaci převládající vliv – jsou to více strukturální faktory či kulturní faktory? Tuto základní otázku poté v analytické části rozepisuje Vendula Gotvaldová do pěti základních cílů, kterých chtěla svou analýzou dosáhnout. Již na začátku je nutné podotknout, že ne vždy se však podařilo autorce své vytyčené cíle dostatečně objasnit, a to především v otázce zjišťování míry vlivu jednotlivých faktorů.

Studovaná problematika je v současnosti velmi aktuální, čehož můžeme být svědky při analýze úrovně plodnosti v České republice pomocí transversálního ukazatele úhrnné plodnosti. Je proto přínosem, že v předkládané práci byly použity mnohem přesnější hodnoty ukazatele konečné plodnosti, které více reflektují dlouhodobý vývoj daného regionu. Vzhledem k dostupnosti dat tak bylo použito výsledků Sčítání lidu, domů a bytů 2001, resp. údaje za generaci žen 1930–1959, tudíž žen s ukončenou reprodukcí. Pro lepší identifikaci předkládané práce by tak bylo vhodné, kdyby byla obsažena v (pod)názvu práce jak časová proměnná, tak otázka místa, na kterém je daná analýza aplikována.

První tři kapitoly, které zaujímají přibližně tři čtvrtiny textové části práce, věnovala Vendula Gotvaldová především studiu teoretických aspektů dané problematiky. V první z těchto kapitol se snaží přiblížit autorka různé teoretické koncepty plodnosti samotné, které jsou popisovány velmi čtivým způsobem, avšak mnohdy až příliš detailně vzhledem k tématu a charakteru práce. Stejný pocit má čtenář i z další kapitoly, která se zabývá vývojem plodnosti po druhé světové válce, a to jak v evropských zemích, tak posléze v samotné České republice. K samotnému tématu práce, tj. diferenciaci města a jejich zázemí, se dostává autorka v kapitole *Plodnost ve vztahu město vs. suburbia*, kde však není – dle mého názoru – dostatečně přiblížen vztah právě úrovně plodnosti ve městě a jejich zázemí především na příkladech z domácí a zahraniční literatury (např. Fagani, 1991 na případu Francie; Hank, 2001 na příkladu bývalého západního Německa, či Roubíček, 2002, který zkoumal plodnost v závislosti na velikostních skupinách obcí v českém prostředí). Nicméně lze konstatovat, že v teoretické části prokázala Vendula Gotvaldová schopnost pracovat s poměrně značným objemem literatury, konfrontovat navzájem různé teoretické přístupy a popsat pro čtenáře čtivým způsobem mnohá teoretická východiska a determinanty studia plodnosti.

V analytické části, jak již bylo zmíněno, si Vendula Gotvaldová vytyčila pět základních cílů, kterých chtěla ve své práci dosáhnout. V prvních dvou cílech chtěla autorka zjistit míru diference plodnosti v městských vs. venkovských lokalitách a zjištění míry vlivu strukturálních vs. kulturních faktorů na diferenciaci plodnosti. Při otázce míry vlivu se všeobecně předpokládá zjištění určitých souvislostí, podpořených jednoduchými (např. korelační analýza) i vícerozměrnými (faktorová analýza) statistickými metodami. Autorka práce však výše popsaný záměr zhodnocuje pouze na základě vizuálního porovnání jednotlivých kartogramů a kartodiagramů, z nichž formuluje poměrně jednoznačné závěry, které však nejsou dostatečně podchyceny potřebnou statistickou analýzou. Dále se dá domnívat, že sledování míry vlivu strukturálních vs. kulturních faktorů a stanovování jednoznačných závěrů není – dle mého názoru – možné, když jako vstupující proměnné ze skupiny „strukturálních faktorů“ jsou věková struktura (zastoupení základních věkových složek obyvatelstva

daného okresu) a velikostní kategorie obcí. Zajímavé by proto bylo sledovat tuto závislost také na základě jiných demografických struktur (např. náboženství, národnost), které by bývalo nemělo být vzhledem k datové základně práce (anonymizované věty za ženy dle roku narození a příslušnosti k obci ze SLDB 2001) obtížné zjistit. Stejná diskuse by se pak dala rozvinout nad tím, co vše si představuje autorka pod kulturními faktory, jelikož z práce je patrná pouhá úvaha o určité existenci difúzního chování kulturních norem a hodnot z města do zázemí, které právě se skupinou kulturních faktorů ztotožňuje. V dalších cílech, které si stanovuje autorka na začátku analytické části, nachází určitou odpověď na základě výsledků aplikace geostatistické metody IDW. Pomocí této metody určitého statistického modelování za použití předpokladu, že váha naměřené hodnoty klesá spolu se zvyšující se vzdáleností od predikčního bodu, dochází Vendula Gotvaldová k poměrně zajímavým výsledkům ve formě polygonů a jejich předpokládaným hodnotám ukazatele konečné plodnosti, které potvrdily resp. lépe znázornily tradiční oblasti s vyšší a naopak nižší úrovní plodnosti.

Celá práce je zpracována poměrně přehledně a čtenář se v ní dobře orientuje. Přesto lze zde najít několik formálních nedostatků, které však neznehodnocují celkovou úroveň práce. Především se jedná stejné očíslování tabulek a obrázků jak v textové, tak v přílohové části (i když při odkazech na přílohy z textové části práce si autorka dává velký pozor tuto skutečnost striktně rozlišovat), poměrně nešťastné používání barevné škály u většiny kartogramů (kde teplejší barva značí nízké hodnoty a studenější barva hodnoty vysoké) a v neposlední řadě také poměrně značné množství tyflografických chyb (nesprávné používání pomlček, mezer, apod.). Přínosem práce by také jistě bylo publikování kompletních dat, týkajících se tématu, především pak průměrného počtu dětí generace žen 1930–1959 za všechny okresy, nejen vybrané – využití výsledků této práce pro další případné analýzy absencí těchto dat výrazně klesá.

Výše uvedené poznámky k předkládané práci Bc. Venduly Gotvaldové lze považovat spíše jako upozornění na možná až přehnané ambice autorky, které se projevily jak již v samotném názvu práce, tak v teoretické části, kdy rozsah popisu teoretických koncepcí možná až přesahuje rámec této práce, stejně jako v analytické části, kde nevhodné formulování cílů analýzy způsobilo jejich nejednoznačnou verifikaci. Pokud by zůstala autorka při své analýze pouze u představení uvedené geostatistické metody a její aplikaci na studovaném demografickém tématu, bylo by to jistě dostačující a zároveň obohacující pro další možné práce podobného charakteru. Ty by např. postupem času mohly ukázat, do jaké míry ovlivňuje sledovanou regionální diferenciaci plodnosti zvýšená intenzita výstavby v zázemí velkých měst, kam se stěhují především mladé rodiny, tj. ženy, které nevstupovaly do této analýzy. Přesto lze jednoznačně konstatovat, že předkládaná práce svou kvalitou i rozsahem splňuje nároky kladené na diplomovou práci a proto ji

navrhuji přijmout k obhajobě.

Praha 2008-09-01

Mgr. Luděk Šídlo